

Provo Robert Jasper Grootveld overleden

POSTUUM, Van onze verslaggever Peter de Waard
gepubliceerd op 26 februari 2009 11:14, bijgewerkt op 27 februari 2009 11:36

AMSTERDAM - Als geen ander was Robert Jasper Grootveld die gisternacht op 76-jarige leeftijd aan een longziekte overleed, het gezicht van de jaren zestig. De happenings op het Spui met Grootvelds kreten Ughe, ughe, ughe, Klaas kom! en misselijke makende middenstandsmentaliteit ontbreken in geen enkel nostalgisch programma over dit tijdsgewricht.

Ze staan voor de meeste Nederlands die er zelf niet bij waren, in het geheugen gegrift als kleurrijke zwart-wit beelden: Grootveld geschminkt en gekleed als 'antirookmagiër' bezwerend lopend rond Het Lieverdje. Het was het symbolische einde van de kleinburgerlijkheid van de wederopbouw.

Grootveld werd bekend als Provo, hoewel hij volgens zijn biograaf Erik van Duivenvoorden (diens boek Magiër van een Nieuwe Tijd verscheen net twee weken geleden) eigenlijk niet veel met Provo had - 'behalve dan als inspirator'. 'De Provo's waren er tot zijn grote verdriet verantwoordelijk voor dat de happenings door de politie werden beëindigd.'

Nakomertje

Grootveld was een nakomertje in een Amsterdamse timmermansgezin. Hij had alleen lagere school toen hij in de jaren vijftig in allerlei baantjes baantjes zijn heil zocht: van ijscoventer tot glazenwasser en arbeider op de werf van NSDM.

Tijdens een fietstocht naar Parijs beseftte hij dat hij zich geen aansluiting had bij het conformisme van die tijd. Hij werd een weifelende gelukszoeker. 'Sinds die tijd is hij op zoek geweest naar wat er precies met hem aan de hand was. En daar is hij nooit uitgekomen', aldus Van Duivenvoorden.

In 1961 riep hij zichzelf uit tot anti-rookmagiër. Op allerlei affiches met reclame voor sigaretten zette hij een grote letter 'K' (voor kanker). 'Grootveld was gefascineerd door de verslaving omdat hij het als een vorm van onvrijheid zag. Verslaving aan roken, maar ook aan marihuana of aan reclame.' Een van zijn paradoxen was dat Grootveld zelf een kettingroker bleef - 'ik ben exhibitionist' - en zich uiteindelijk heeft doodgerookt.

Anti-rooktempel

Zijn eerste manifestaties of happenings hield hij in een tot anti-rooktempel omgedoopte garage aan de Korte Leidsedwardsstraat in Amsterdam, waar ondermeer Harry Mulisch en Ramses Shaffy naartoe kwamen. 'Het was sensatie, want in die tijd was het in Amsterdam toch een dooie boel', aldus een vriend. Grootveld stak later de tempel in brand. Hij werd daarvoor gearresteerd. 'Het was niet de eerste en zeker niet de laatste keer. Niemand is in Nederland zo vaak gearresteerd als Robert Jasper Grootveld', weet Van Duivenvoorden.

Vanaf 1964 vonden de happenings van Grootveld plaats op het Spui. 'Hij verwelkomde de Provo's maar vond het wel heel vervelend dat die de confrontatie zochten met de politie. Grootveld was totaal geweldloos.' Elke keer als er iets werd beëindigd, richtte hij iets nieuws op: het rotaprentenplan (met Aad Veldhoen verkocht hij prenten met afbeeldingen van naakten), de 'Klaasbank' (een speakers' corner in het Vondelpark die was vernoemd naar zijn beschermheilige Sinterklaas), het Exotisch Kitsch Conservatorium op (met schilder Theo Kleij), de Insekten-sekte/het deskundologisch laboratorium, (met Max Reneman). 'Hij was voor Provo ook de bedenker van het Witte Fietsenplan, wat eigenlijk een afgeleide was van het rotaprentenplan.'

Lastpak

Maar Provo stuurde hem kort daarna als een soort van lastpak naar Italië. Of eigenlijk vluchtte Grootveld zelf voor Provo. In 1970 begon Robert Jasper Grootveld als eerste Nederlander publiekelijk marihuana te verkopen aan de Wittenburgergracht. Een jaar later trok hij zich terug in de anonimiteit.

Hij ging vloten in elkaar zetten, waarop tuinen konden worden aangelegd. 'Hij zag dat er in de stad geen groen meer was en kinderen geen speelruimte meer hadden. Zijn droom was enorme drijvende tuinen te creëren', zegt een vriend. Hij maakte die vloten van blokken piepschuim die met synthetisch doek werden omwikkeld, waarna er aarde op kon worden gestort. Er is nog een klein stukje over dat in 2000 werd overgedragen aan stadsdeel Zeeburg.

Rustig werd het nooit rond Grootveld. 'Hij was manisch-depressief. Hij schreeuwde, maakte ruzie en werd vaak gearresteerd', zegt zijn vriend.

Enige familie

Grootveld trouwde nooit en had ook zelf geen kinderen. Wel nam hij een dochter aan. Zijn enige familielid was een neef. In 2003 was zijn gezondheid al zo verzwakt dat hij in een verzorgingshuis werd opgenomen. Vorige week woensdag belandde hij in het ziekenhuis. 'Hij was bang te stikken.

Zo ver is het godzijdank niet gekomen', aldus Van Duivenvoorden die hem afgelopen zaterdag nog zag. Hoe Grootveld zal worden herinnerd, durft Van Duivenvoorden niet te zeggen. 'Hij wilde geen kunstenaar genoemd worden, want dan zat hij bij een bepaalde groep. Hij was levenskunstenaar, maar dan een van het uitzonderlijke soort.'

Maar hij zal vooral worden herinnerd worden als de aanjager van de veranderingen van de jaren zestig die nog altijd de reputatie van Amsterdam bepalen.